

Reisverslag Party Hermesen Vissers:

08 days/07 nights from the 16th of october to the 22 th of october 2007 in Tunesia

Dinsdagmorgen 16 oktober, 06.30 uur de wekker loopt af, wel vroeg. Het zou de rest van de week niet veel beter worden!

Met de trein van 08.05 van Bussum Zuid naar Schiphol. Kees en Kit en Nol en José zijn net ingecheckt. Dus de eersten aan de Tunisair balie zijn we niet eens.

Langzaam breidt de groep zich uit en gaan we vast door de douane, op naar de koffie. Is er wel een tafel te vinden groot genoeg voor -voorlopig- 12 man? Het

antwoord is na enig navragen: Ja. En er wordt dus door steeds meer mensen koffie gedronken.

Bij gate D14 is het gezelschap compleet en staan we geduldig in de zon te wachten. Om 12.15 uur hangen we in een heldere lucht boven ons gestructureerde Nederland. Er is erg veel te zien de hele reis.

Dan de eerste kennismaking met de Tunesische keuken “ Do you like chicken or beef ?”, het is allebei lekker.

Rond 15.00 uur aankomst Tunis samen met vele in “witte jurken” gestoken Mekagangers, om in de sfeer te komen. Een run op het geldloket, koffers van de band en dan staan daar Toon en Ryan!

Het wachten is op Joop en Ciel, en dan kunnen we de bus in. Sammy zit achter het stuur van onze bus die we verder maar Hannibal noemen. Nouredine Boukari is onze gids voor deze week.

Op weg naar Yasmine Hammamet, waar ons **hotel The Vincci tej Sultane** is, krijgen we uitleg over het geld “ de dinars” en het programma voor vanmiddag en morgen. We rijden langs de het Atlasgebergte, dat de hele week een

oriëntatiepunt zal blijven. Terwijl wijngaarden, olijfbomen en herders met schapen aan ons voorbij schieten krijgen we het advies om geen geld bij jongeren te wisselen of een bloem aan te nemen.

Just smile and say: No, thank you!

Aangekomen in het luxueus hotel , waar we twee dagen zullen blijven, en na het nuttigen van een welkomstdrankje regelt Nouredine de kamers en de koffers en... **“at what time do you want your Dinner?”** Het wordt half acht in de bar en acht uur aan tafel. De tussenliggende tijd wordt aan het strand, in het zwembad of gewoon lekker rustig even op de kamer doorgebracht.

Na het rijkelijke diner is er geen kans meer voor een avondwandeling, het regent!

Woensdag 17 oktober worden we na een stormachtige nacht om 07.00 uur gewekt en moeten om 08.00 uur in de bus zijn! Na een heerlijk ontbijt lukt het om 20 minuten later dan

gepland weg te rijden. Dat levert een waarschuwing op voor de rest van de week!

“Nederland, you have to be in time in the bus!”

Via de A1 –die loopt van Tunis naar Cairo en 3000km lang is- rijden we door “The Garden of Tunis” (vanwege het groen) via Tunis naar Carthago.

Op de vraag hoe het kan dat in een moslimland zoveel wijngaarden zijn, antwoordt Noureddine “Everything is possible in Tunesia because there are three religions: sunnites, jews and christians”.

Dan is het woord aan Joop Hermsen. Hij dankt Toon en Ryan voor deze kans die ze ons bieden om Tunesië te leren kennen en stelt verder voor Toon iets te ontlasten van zijn werkzaamheden. John wordt aangesteld als “teller” van de aanwezigen in de bus na ieder stop en hijzelf zal de drinkpot beheren als iedereen daar vandaag even een bijdrage in stort. Beide voorstellen worden unaniem aangenomen.

We naderen **Tunis** en staan geruime tijd in de file! Een dagelijks probleem. Een stad met 2.5 miljoen inwoners, twee invalswegen en 50.000 auto's die de stad in willen c.q. moeten. De overheid probeert d.m.v. spreiding van universiteiten en andere overheidsdiensten naar elders in het land dit probleem op te lossen. De stad ligt in een vallei van vier zoutmeren. Met behulp van Nederlandse bedrijven is een deel van een van de meren drooggelegd en daar is een nieuwe stad voor 350.000 inwoners aangelegd. Met behulp van Japanse bedrijven wordt nu een grote brug aangelegd die de bereikbaarheid verder moet verbeteren. Voorts is men praktisch: de begraafplaats ligt naast het Hospitaal!

We rijden door Noord Tunis, de geboorteplaats van o.a. Claudia Cardinale en vele andere bekende Italiaanse sterren en stoppen in een klein straatje in **Carthage-Salammbô** voor de **“baby tophet (offerplaats)”**. Hier werden duizenden eerstgeboren zonen aan de goden Tanit en Baal Hammon geofferd opdat die de bevolking welgezend zouden zijn. Na de ceremonie met priesters, waarbij de babies onthoofd werden en hun lijkjes op een altaar verbrand, werd de as in urnen begraven op de heuvels van het oude Carthago.

We houden een fotostop bij de resten van **de haven van Carthago** en rijden door naar de indrukwekkende ruïnes van een latere Romeinse stad op de plaats van het oude Carthago met onder meer de Thermen van Antonius Pius, gelegen tussen eucalyptus – en pijnbomen. Het oorspronkelijke Carthago werd door de Romeinen met de grond gelijk gemaakt en de aarde bedekt met zout zodat het onvruchtbaar zou blijven. Op de plaats van dit oude Carthago is nu een luxe wijk gebouwd, zodat opgravingen nu niet meer mogelijk zijn. Voor we het park ingaan, moet er door de fotografen eerst een “fotokaart” voor 1 dinar gekocht worden, dan mag je onbeperkt fotograferen! Dit ritueel zou nog vaak plaats vinden. Het is erg indrukwekkend, mooie oude mozaïeken, resten van baden, de stad en de tempel. Genoeg te fotograferen voor die ene dinar!

De volgende stop is het blauwwitte stadje **Sidi Bou Said**, waar we onder een strak blauwe hemel naar toe wandelen. Het is verboden voor autoverkeer. We banen ons een weg door de drukke toevoerstraatjes met uiteenlopend koopwaar en belanden uiteindelijk in de meer rustige straatjes achteraf met prachtige deuren en ramen en lopen naar een heuvel, vanwaar we een mooi uitzicht hebben op de Golf van Tunis en de tuinen van het paleis. Op de terugweg bezoeken we het **Museum Dar el Annabi**, dat een indruk geeft van een Arabisch

huis. We worden ingewijd in de arbeidsintensieve voorbereidingen van het maken van de bruidsjurken en krijgen bij een glaasje muntthee verdere uitleg van Nouredine over het familieleven. Met een klein busje snel naar onze grote Hannibal op weg naar Tunis waar we in een prachtig rijk betegeld **Dar Hamouda Pacha restaurant** een heerlijke lunch krijgen voorgeschoteld.

We vervolgen de weg naar de **Medina van Tunis** en bezoeken onze eerste souk. Nouredine leidt

ons door een grote kledingwinkel naar een bijzonder betegeld dakterras, waar we een mooi uitzicht hebben. Op de weg naar beneden volgt een “mode show” met foto shoot waarvan natuurlijk de bedoeling is dat we tot een aanschaf zullen overgaan. Ondanks de prachtige kledjes, koopt alleen Joost een “Sparta-jas”!

We besluiten de middag in het **Bardo Museum**, waar we kennis maken met de schitterende mozaïeken. Op de weg naar huis stappen enkelen uit bij de Medina van Yasmine Hammamet met zijn mooie olifanten en wandelen terug, anderen verkiezen een baantje trekken in zee of het zwembad.

De avond wordt met vele lekkernijen afgerond en ik ben blij als ik in mijn bed lig.

Donderdag 18 oktober, de koffers om 07.00 uur klaar voor de deur! En nu “punctlich” 07.30 uur alle 22 deelnemers door John geteld in de bus op weg naar het nabijgelegen **Bouficha**, waar water in het groot wordt ingeslagen voor de reis. Het wordt een lange dag.

De dag begint bewolkt als wij enig onderricht krijgen in het Moslimgeloof. Er zijn 5 plichten voor iedere Moslim, waarvan die van het bidden ook enkele positieve bijwerkingen kent. Het is hygiënisch om 5 x per dag een wasritueel uit te voeren en het volgens bepaalde richtlijnen uitvoeren van het gebed is een goede exercise en dus gezond (moslims hebben weinig rugklachten!) voor het lijf! Dat laatste kan ook nog gelden voor de zuivering van het lichaam tijdens de Ramadan 1 x per jaar. En varkensvlees was m.n. verboden omdat het –in dit warme klimaat- snel bederft. Kortom, een praktischer doordacht geloof dan wij zouden denken. Bovendien kun je ook veel vrijstellingen krijgen. Maar ja, wat te denken van het verbod op alcohol!

Er zijn twee richtingen in de islam; de soennieten, die geloven in de republiek, het kiezen van een leider; de sjiïeten gaan meer voor het erfelijk leiderschap voortgekomen vanuit Fatima en Alie. De koran, oorspronkelijk de gesproken en zo overgeleverde boodschap van Mohammed, geldt voor allen. De tekst werd pas vanaf een jaar na zijn dood op schrift gesteld en nog steeds leert iedereen hem uit het hoofd! En als je dit boek echt goed leest weet je dus ook dat fundamentalisten hun geloof een slechte dienst bewijzen: je mag niet doden!

Terwijl we alle goede daden van Bourguiba krijgen uitgemeten –en hij deed vooral ook veel voor de vrouwen en het onderwijs - verandert het landschap buiten in meer steppeachtige droge vlakten met cactussen, olijfbomen en heel veel schapen met hun hoeders.

Enige uren later rijden we via de rotonde met de grote tapijtzuil **Kairouan** binnen. Een stad met een lange geschiedenis en een van de meest heilige

steden van Noord –Afrika. Vanaf een speciale toren hebben we uitzicht over de bassins des Aghlabtes, in de 9^e eeuw gebouwd door de Aghlabiden. Ze worden gevuld door een aquaduct dat 35 km verderop in de heuvels begint.

Vandaar naar de **kleine Moskee “ Sidi Sahbi”**, bedoeld voor vieringen . Hier schenken

jonge vrouwen hun eerste tapijt aan de moskee. Die zijn in een speciale ruimte bijeen gebracht. De Moskee is prachtig versierd met tegelwerk. En een gang met tapijten waarover niet gelopen mag worden.

We vervolgen de bedevaartstocht naar **de grote Moskee “La Grande Mosque”**, bedoeld voor het wekelijks gebed en een ruimte daarvoor voor 1000 mensen temidden van 217 verschillende marmeren zuilen die vanuit Carthago hier naar toe zijn gebracht. Midden op de binnenplaats op een verhoging een zonnewijzer en een plaats waar het water wordt opgevangen en later weer naar boven getakeld met een emmertje. Verder een indrukwekkende zuilengalerij er omheen. Deze Moskee dateert uit de 9^e eeuw.

We lopen langs de begraafplaats naast de Moskee naar de **“Cooperative des Tapis”**. Daar krijgen we een toelichting en demonstratie van de werkwijze van de vrouwen, die de tapijten knopen. Zij doen dit vanuit hun herinnering, opgedaan in de Moskee,. Onder het nuttigen van een glaasje mintthee krijgen we een opvoering van loven en bieden en “tapijtje-slijten”. Niets is te veel om ons over te halen de beste kwaliteit naar Nederland te laten vervoeren. Uiteindelijk nemen Rian en Cilia een tapijtje mee, handzaam ingepakt onder de arm. Toch nog zaken gedaan!

Het wordt tijd om te eten. De bus rijdt ons langs de stadsmuren naar de Bab el Tounes, de hoofdingang van de **medina van Kairouan** en we lopen langs de soeks met heerlijke koekjes en vele tapijtjes naar **het hotel Kashba** – voorheen een militaire kazerne- waar we lunchen. Shoppen maakt hongerig.

Als we weer op weg gaan wordt het landschap kaler, nog meer cactussen en olijven en nu ook agaven. Soms zijn er zanddijkjes rond de bomen om het water vast te houden. Het wordt ook heuvelachtig. Maar toch, even tijd voor een korte siësta. Dat is verplicht in Tunesië.

Het wordt ineens een beetje groener **“and ladies en gentlemen, we are about to arrive at Sbeitla”**. Deze stad is gebouwd boven op de heuvels en tegen een rivier aan. We bezoeken de resten van een Romeinse stad, waar de Rijken uit het Noorden zich beschermden tegen de arme Nomaden uit het Zuiden. Er woonden eens 1000 mensen en nog eens 1000 slaven! Met behulp van de archeologische faculteit van de universiteit is deze stad gerestaureerd. Belangrijkste punten

zijn op het hoogste deel de Tempel, de baden en het amfitheater. Er is een prachtig mozaïek doopvont over gebleven. Ook de hoofdweg is nog goed terug te vinden. De resten zijn het resultaat van veroveringen van Romeinen, Byzantijnen en Arabieren. Het optreden van het dameskoor in het theater komt niet helemaal uit de verf! We waren onvoldoende voorbereid op onze act.

Op weg naar **Gafsa** legt Nouredine ons het belang van de cactussen uit. Ze worden gebruikt als afsterking van terreinen, beschutting voor erosie en wind, hout voor het vuur. Daarnaast haalt de cactus het zout uit de grond, zodat er na twee jaar cactusplantage weer ander gewas geplant kan worden. Dan staat er ineens een enkele boom en dat ontlokt aan Joost de opmerking “als hond heb je het hier ook niet voor het uitzoeken”.

“Tja”, merkt Michel op, “dan kakt ie dus eens hier en kakt ie eens daar en daar hebben die dingen nu hun naam aan te danken”.

In Gafsa komen de beide bergketens samen. Het is een grote stad met een vliegveld en een nationaal park met de dieren die in Tunesië voorkomen. Hier, tegen de grens van Algerije, wordt oogluikend de zwarte handel in olie toegestaan. Langs de weg staan overal vaten opgestapeld voor de verkoop.

Het is al donker als we onder de toegangspoort van de **grote Oase van Tozeur** doorrijden en de bus in de Hotelwijk door een hek naar beneden duikt naar ons hotel voor de komende twee nachten, **Hotel Palmyre**. Wat gemoedelijker dan de grote luxe gebouwen tot nu toe. Het wordt omringd door dadelpalmen en bloeiende bougainville en nog veel meer groens. Op de binnenplaats worden we verwelkomd door een oorverdovend gekwetter van vele vogels, gewoon mussen blijkt later.

Als we de eetzaal binnenkomen is er een jarige die door de hele meute wordt toegezongen in het donker als er een toetje met kaarsjes wordt binnengedragen. Tja, en voor ons was het weer een lange dag, maar boeiend!

Als we ons **vrijdag 19 oktober** voor het hotel opstellen om ingedeeld te worden in de vier 4-WD's miezert het een beetje. Dit hadden we ons anders voorgesteld! Maar het trekt al snel bij. Als we eenmaal de een zijweg de steppe inslaan speuren we ongeduldig naar kamelen en worden door de waarschuwborden langs de weg op het verkeerde been gezet. Dus een fotostop bij het eerstvolgende bord: “Attention passage dromadaires”, vervolgd door “Attention camels crossing” en dan nog wat onleesbare Arabische

tekens. Dus is het een kameel en een dromedaris!

De eerste Oase, **Chebika** komt in zicht, palmbomen temidden van het vele zand. We zijn niet de enigen die door het oude verlaten dorp naar boven de berg op wandelen voor het mooie uitzicht. In 1969 heeft een zware regenstorm het oude dorp met 500 inwoners - dat uit leem was gebouwd - grotendeels verwoest. Ernaast is daarna een nieuw dorp opgebouwd, daar wonen nu nog 300 mensen. We lopen beneden langs de bron en volgen de waterstroom terug naar het dorp. Overal staan dadelbomen en bij terugkomst wil iedereen weer van alles aan ons slijten. Maar snel weer in de gereedstaande auto's naar de volgende stop.

Nu komen we aan bij de **Oase Mides**, iets groter maar we rijden door tot we aan een grote kloof komen, hier zijn o.a. delen van de film “The English Patient” opgenomen. Op het plateau vele kooplieden, die naar later blijkt goede zaken met ons doen. In korte tijd staan we met vijf vrouwen ingepakt in een prachtige tulbandsjaal voor de woestijn. Een koppelverkoop met woestijnrozen. Dit levert mooie plaatjes op.

De laatste stop voor de lunch is bij de drukkerie en meer toeristische **Oase Tamerza**, deze ligt al in het meer bergachtige woestijngebied. We scheuren dwars door zanderige sporen, de chauffeurs genieten! Het is een wonder hoe even later op een klein oppervlak alle 4-WD's een parkeerplek vinden. We lopen naar beneden naar een grote waterval en daar volgen de

nodige fotosessies van de haremvrouwen! Ook hier werden delen van de film "The English Patient" opgenomen.

Op de terugweg naar Tozeur voor de lunch in het eigen hotel op het terras bij het zwembad komen we nog een kudde kamelen tegen en maken kennis met het fenomeen "**Fata Morgana**" of zoals Nouredine zegt "**Mirage**". Het bestaat dus echt!

's Middags een keuze programma. Lekker niets doen, zelf naar een museum.. of mee op avontuur met een 4-WD maar dan echt de woestijn in. Ad, Joke, Thekla, Kitty, Joost en ik kiezen voor het laatste, het avontuur, en dat hebben we geweten!

Eerst hobbelen we op een soort wasbordtraject en vervolgens crossen we slippend door het mulle zand en over steeds hogere en steilere heuvels op en af "**Are you ready?**", klonk steevast de waarschuwing van Nouredine als er weer een speciale hindernis wordt genomen. Na enige tijd hobbelen komen we bij een soort gebergte aan. Het lijkt hier stil en eenzaam maar om de bocht blijken zo ongeveer 20 4-WD's geparkeerd te staan. We blijken dus niet de enigen te zijn! Een soort bedrijfsuitje dat gelukkig snel in colonne wegrijdt, zodat we toch alleen zijn. Zou Dakar er ook zo uitzien?

We beklimmen de berg en hebben een adembenemend uitzicht op de vlakte met flonkerende stukjes mica aan de ene kant en een diepe kloof aan de andere kant; hier zijn opnamen gemaakt van Star Wars. We zien de paarden er al doorheen galopperen. Kitty en ik zien, als we weer instappen, een wel erg stijl bandenspoor tegen de berg opgaan en zeggen tegen elkaar: "dat zal wel een grapje zijn". Maar nee, het grapje is ook voor ons bedoeld en vormt het begin van een nieuwe reeks beklimmingen en afdalingen. Op een gegeven moment, nadat ik toch voor de zekerheid mijn ogen maar een paar keer heb dicht gedaan, vinden Joke en ik dat we wel genoeg van de rijkunst van de chauffeur hebben gezien... De rit eindigt op een randje van de afgrond, waar we eruit mogen stappen om naar de verderop gelegen filmset van Star Wars te lopen. We voelden ons net kleine kinderen als we van het hoge duin naar beneden rennen, maar dit zand voelt wel heel anders en fijner aan onder je schoenen. Heel aparte gewaarwording. Wel lekker overigens om weer even al je ledematen op de juiste plek te voelen!

Bij het overgebleven filmdorp liggen vele kamelen te wachten op hun klanten en wordt het dorp voor een feest die avond (het eerder genoemde bedrijfsuitje) in gereedheid gebracht. Onwerkelijk dit tafereel midden in de eindeloze woestijn. We vervolgen de

weg wat rustiger langs wat rond slenterende en grazende kamelen naar het dorp **Nefta, naar de beroemde Corbeille**. We kijken uit op deze komvormige oase in de vallei, met palmgaarden en ontelbare frisse bronnen. Daarna rijden we langs rustige wegen bij een mooie zonsondergang over de zandheuvels terug naar Tozeur. Moe maar toch wel erg voldaan

Een paar baantjes zwemmen daarna zijn geen luxe. Aan het eind van de avond gaat het weer wat regenen, maar dat is niet erg als je lekker uitgeteld in je bed ligt.

Zaterdag 20 oktober word ik langzaam wakker bij de oproep tot het gebed uit de nabijgelegen minaret. Na wederom een goed ontbijt wordt onze Hannibal om 8.00 uur ingeladen en we vertrekken naar de **Oase van Tozeur**. We krijgen uitleg over de plantage

en hoe intensief de dadelpalm wordt gebruikt. Alles wordt benut. Niet alleen de dadels, die op een voorzichtige wijze geoogst worden, maar ook het hart van de palm wordt gegeten. De bladeren worden gebruikt voor afrastering en stro voor de dieren, er wordt likeur gemaakt en de stam wordt als houtproduct gebruikt. We horen ook wat het verschil is tussen de verschillende kleuren dadels. We lopen nog even door het stadje en Nouredine laat zien hoe mensen daar met elkaar aan een klein pleintje leven. De architectuur

is hier anders. Huizen zijn opgebouwd uit gele leem met klei en versierd met geometrische vormen. Er wordt m.n. door mij geshopt bij de huisleverancier van Toon en Ryan:

Tunesische schoentjes voor onze meiden! En... toch een klein kameeltapijtje. Erik scoort hier nog een oud Romeins kopje voor zijn verzameling!

De reis gaat verder naar **Dageche**, waar we met paard en wagen de oase inrijden. We maken kennis met het fenomeen van "lampenkapjes van plastic" rond de trossen van dadels. Dit om hen de laatste drie weken van het rijpingsproces te beschermen tegen rotting. Een bizar gezicht. Overal plukkers in de bomen, net aapjes. We krijgen een demonstratie dadels plukken en Hans toont zijn aanleg voor dadelplukker!

Er volgt een rit tussen de grote witte zoutmeren **Chott El Jerid** en **Chott El Fejej** door, met een fotostop. De grote hopen zout zijn echt zout! De laag zout waarvan wordt geschept voor de export is 8 tot 9 meter dik.... De woestijnrozen worden hier in het zoute water met verschillende stoffen omgekleurd tot blauwe, groene en rode exemplaren.

We rijden door **Douz** en stoppen in **Zafrane** in het **Mehari Douz hotel** ergens in the middle of nowhere. Na de lunch is er tijd voor een korte siësta bij het zwembad of een wandeling buiten het hotel.

Dan begint rond 16.00 uur de grote verkleedceremonie voor de kamelentocht. We stappen als een club terroristen in lange zwart-witte hemden en met verschillende kleuren tulbanden om de bus in op weg naar de opstapplek.

Alvorens iedereen op zijn/haar kameel wordt geïnstalleerd, verricht Joop Hermsen een officiële daad door een kameel te dopen tot erelid van Ferguut! Hij doet dat wel erg voorzichtig....We worden zorgvuldig uitgekozen bij de juiste kamelen en hangen onze bagage aan het zadel. En dan vertrekt de karavaan richting de **Sahara of Douz**, begeleid door schreeuwende jongetjes die voor wij het weten aan ons flesjes cola voor 3 dinar slijten. Voor ons uit

een ezelkar met daarop een paar jongetjes met een klein woestijnvosje als knuffel aan een touwtje en iets verder een soort woestijnrover te paard. Het is net een cowboyfilm.

Zuchtend en kreunend, maar ook giechelend gaat de stoet op weg. Ik praat vooral Erik moed in. Hij dreigt steeds van zijn kameel af te glijden, maar mag van onze begeleider niet gaan lopen. Soms duikelen we ineens naar beneden als het kameel ergens een struikje groen ontwaart en het is ook oppassen geblazen als hij een heuveltje neemt. Na een uur een stop en vooral snel je bagage eraf en wegwezen, want onze dragers willen wel even lekker door het zand rollen. De benen en billen krijgen even wat rust. Bij een ondergaande zon die prachtige schaduwen veroorzaakt tegen de zandheuvels bereiken we na twee uur rijden ons kamp **Mehari Zaafran Camp**. Andere gasten komen per 4-WD aangescheurd. Wij dachten dat we hier alleen zouden zijn!

Iedereen krijgt vrij snel een tent of hut toegewezen en gaat op onderzoek uit. Er ligt zelfs een zwembadje in dit kampement dat er keurig verzorgd uit ziet. Vanaf de hogere omheining is er een prachtig uitzicht over de eindeloze zandvlakte

Dit keer een meer oorspronkelijke maaltijd van Chorba (soep) gevolgd door Brik (een soort pastei) en Couscous, en wat zoetigheden tot slot. En dit keer.... met bediening. Na het eten de woestijn in voor een korte avondwandeling bij een mooie nieuwe maan, waardoor we helaas geen sterren zien. Dat kan wel 's nachts op weg naar het toilet als blijkt dat alle licht gedoofd is. Ook het lawaai van de generator is weg. In de verte is alleen nog het gehuil van woestijnhonden te horen... toch prettig dat er een omheining om het kamp is aangebracht!

Zondag 21 oktober begint wat frisjes als we onze tent uitstappen en de mooie zonsopgang op zich laat wachten. Pas vlak voor ons vertrek, rond 08.00 uur, na een goed ontbijt rent Toon het terrein rond om een ieder attent te maken op een toch nog mooi opkomende zon! Dus snel nog even de heuvel op... al staan de 4-WDs al weer ronkend te wachten om ons terug te brengen naar Hannibal, die ons aan de andere kant van de woestijn opwacht met de rest van onze bagage.

Het is opnieuw een prachtige rit door de Sahara. Terug in de bus vertelt Noureddine dat de exploitatie van de Oases en dus terugkeer van de mensen door de overheid wordt gestimuleerd door het verstrekken van subsidies. 20% van het land bestaat uit woestijn met daarin oases!

Terug in **Douz** wordt de pinautomaat belaagd, teneinde daarna koffie te kunnen drinken en de medina weer af te stropen. Joost en ik bezoeken eerst een kerkhof, een bijzondere ervaring.

Na de gebruikelijke koffie, toilet, shoppingstop is het dit keer de beurt aan Hans en Marlia om met het gebruikelijke "FOEI" verwelkomd te worden in de bus, vijf minuten te laat! Maar met een mooi sieraad! De dames wisselen hierna hun verworven schatten uit en het moet gezegd, de heren hebben diep in de buidel getast maar ook goed afgedongen.

We vervolgen onze route langs een prachtige weg nu door de "stone desert" naar **Tamezret**, een berbers dorpje dat met hulp van een vermogende familie in Tunis wordt gerestaureerd met het doel dat er weer mensen gaan wonen. In het **Museum Dar Ayed** krijgen we niet alleen een uitleg over hoe de huizen zijn gebouwd en hoe onderlinge vluchtroutes daar deel van uitmaken maar ook over berber gewoonten. Vrouwen met witte kleding zijn nog te hebben en in het zwart zijn ze bezet. En...de berbervrouwen worden niet uitgehuwelijkt!

Tijdens een speciale feestelijke gelegenheid, waarbij vrouwen en mannen aanwezig zijn, krijgt de man de gelegenheid om 10 minuten, staande tegenover haar op een kleine afstand, met een vrouw naar zijn keuze te praten. Staat hij haar niet aan dan slaat zij de sluier voor haar gezicht, einde verhaal de volgende! In het positieve geval zullen zij daarna het gesprek kunnen voort zetten, maar wel in het hele gezelschap van het feest. Komt het tot een huwelijk dan is er veel werk te doen. Er moet bruidskleding gemaakt worden, een hele klus maar wel erg mooi.

We rijden bij bewolkt en wat kouder weer door dit berbergebied naar **Matmata**. Deze stad bestaat voor een groot deel uit nog bewoonde ondergrondse woningen. Hier woont het oudste volk van Tunesië, de berbers. De overheid heeft geprobeerd in de jaren 60 een nieuwe stad te

bouwen, maar vooral de ouderen blijven liever in hun vertrouwde omgeving wonen. Ze zijn ook volkomen self supporting en komen hooguit eens per maand in de grote stad om spullen te verkopen en e.v. inkopen te doen.

We eten een echte Tunesische maaltijd (Soep, Brik en Couscous in mooie keramiekschaal, stukjes magroudh toe) in het **Sidi Driss Restaurant**, een oud ondergronds hotel waar in 1976 de filmset voor Star Wars 1 was ondergebracht.

Op de terugweg bezoeken we op eigen verzoek een familie in een ondergrondse woning. De vrouw des huizes verwacht ons al en zit even later, met hulp van Kitty, meel uit de couscous te malen. Ter bescherming van de woningen wordt er naast de ingang in het blauw het handje van Fatima (voor de vrouw) geveerd en de vis (voor de man) .

Na een half uurtje rijden worden we in **Gabes** uitgelaten voor een bezoek aan de locale specerijenmarkt. In grote hopen ligt hier Henna naast Saffraan en Muntthee. Maar ook brokken wierook en aluin zijn te koop. De tijd is te kort en de verkopers te opdringerig om alles goed te bestuderen.

We rijden vervolgens langs het kleine Afrikaanse dorpje **El Dou**, hier wonen voornamelijk donkere mensen. We zien de bunkers van de fransen die dienden om te

voorkomen dat de Italianen vanuit Libië probeerden binnen te dringen tegen te houden.

Helaas voor Toon hebben we toch niet genoeg tijd om de Mareth-linie te bezoeken. Hij geeft ons er wel een uiteenzetting over. En vertelde b.v. dat hier in de 2e WO hard is gevochten en minstens zoveel soldaten sneuvelden als in Normandië

We worden ook hier langs de weg geconfronteerd met de zwarte handel in petrol. De kwaliteit hiervan uit Libië is namelijk beter. Noureddine wijst ons vervolgens op een andere wijze van planten van de olijfbomen, hier is er meer ruimte tussen de bomen en er staan ook geen andere gewassen tussen. Het zijn overheidsboomgaarden en de opbrengst is op deze manier groter. Tunesië staat op de 4^e plaats in de wereld voor de export van olijfolie. In november wordt er geoogst. Dan is er groot gebrek aan plukkers; er worden studenten ingezet maar ook het leger draagt hier een steentje aan bij. Alles vanuit de overheid gestimuleerd. Het duurt tien jaar voordat een boom vruchten afwerpt, maar de bomen doen dat nog wel tot hun 60^e jaar. Er zijn bomen die nog veel ouder zijn en zelfs nog olijven geven. Als we na een lange rit aan het eind van de middag in de havenstad **Sfax** arriveren worden we afgezet bij de indrukwekkende muren en poort van de Medina aldaar. In gezwinde pas Jaagt Noureddine ons daar doorheen naar ons hotel aan de andere kant: **Hotel Les Oliviers Palas**. Na een drankje bij de ontvangst gaan we met de sjieke lift, voorzien van een muziekje, naar onze nog sjiekere kamer met uitzicht over de stad of over de haven. Op weg naar de 9e etage vraag ik Joost ten dans in deze kleine zwevende balzaal. Waar dient anders die ruimte met muziek voor...

We sluiten de dag af met een verjaardagstaart voor José als nagerecht, waarbij Nol de feestvreugde verhoogt met een bijbehorend dadellikeurtje. En er wordt natuurlijk gezongen voor José, die de pensioengerechtigde leeftijd bereikt! Gefeliciteerd.

Maandagmorgen 22 oktober, bij onze laatste volle dag met Hannibal, Noureddine en Sammy worden wij opgewacht bij de bus door een mannetje. Hij verkoopt prachtige kamelen, in alle soorten en maten, vijzels,

schaakspelen en weet ik wat niet al meer. Uit Olijfbomhout gesneden . En natuurlijk wordt er gekocht!

We rijden door de olijfbomgaarden naar **El Jem**. Vanuit de verte zien we al de restanten van het prachtige Colosseum van het Romeinse amfitheater, drie verdiepingen hoog. Na een korte historische uiteenzetting laat Nouredine ons vrij om zelf de geheimen van dit mooie monument te ontdekken. Het is wel koud...en tochtig in de geweldige gewelven. In de Romeinse tijd vonden hier spelen van gladiatoren plaats voor de

legendarische Berber vorstin Kahena. Uiteindelijk zou zij zichzelf hier verbranden in plaats van zich aan de vijand over te leveren, zij wordt de Tunesische Jeanne d'Arc genoemd. Nu worden hier zomers concerten gegeven.

Dan op weg naar Monastir. Onderweg zien we veel geslachte schapen aan vleeshaken hangen. Het blijkt dat in deze streek het schapenvlees favoriet is. Omdat het gras op een zoute ondergrond groeit geeft het een speciale smaak aan het vlees van de schapen die hier grazen. In het uiterste Zuiden eet men eerder vlees van jonge kamelen.

Na een ietwat eentonige weg komen we in **Sousse**, een geweldig mondaine badplaats, waar we in het **Baron Hotel** onze laatste lunch nuttigen.

Terwijl we via de Avenua Bourguiba het toeristische Sousse (het lijkt wel Benidorm) uitrijden vertelt Nouredine ons dat in iedere stad in Tunesië de grootste hoofdstraat zo heet. Hij is een soort afgod voor de Tunesiërs en vooral voor de modernisering van de vrouwen heeft hij veel betekend: Hij schafte de verplichting af van de hoofddoek! **They are now Undressed!** Zo hebben we dat eigenlijk nergens gezien.

Dan arriveren we in **Monastir**, dat aan de zee ligt. Hier is de Ribat, een van de oudste islamitische kloosterburchten die diende om de kust te beschermen tegen de kruisvaarders, Aan de andere kant van het plein is het Mausoleum van de familie Bourguiba, dat hij tijdens zijn leven al liet bouwen. Onder een prachtige gouden koepel met mooie lichtinval staat zijn graftombe en daarnaast is een klein museum aan hem gewijd ingericht. Overal weer mooie mozaïeken.

Enige tijd later rijden we het oudere berberdorp **Hergla** binnen op weg naar het pied à terre van Toon en Ryan. Toon vertelt vol trots over de ontwikkelingen van hun dorp.

We worden ontvangen in het smaakvol ingerichte appartement, waar weldra de flessen en glazen op tafel verschijnen en allerlei lekkernijen in mooie Tunesische schaalpjes. Nu breekt het moment aan van de bedankjes en Erik houdt een gloedvol betoog gelardeerd met enkele Arabische zinnen, waarna hij Toon een mooi platenboek van Tunesië aanbiedt. Dan neemt Toon het stokje over om Nouredine te bedanken voor de wijze waarop hij deze wat ongeregelde groep Hollanders door Tunesie heeft geloodst. Uit het antwoord van Nouredine blijkt dat hij ook niet de eerste de beste gids is. Hij heeft een universitaire studie afgerond en ging in het onderwijs en vervolgens bij de politie. Nu is hij gids in overheidsdienst. Ook werkte hij in zijn studententijd nog drie maanden in de keuken bij Krasnapolski in Amsterdam!

Het volgende programma onderdeel, een wandeling langs het strand, komt door het slechte weer helaas te vervallen. En na bijna een illegale telefoonleiding met de bus te hebben meegesleept leggen we de laatste kilometers van onze prachtige reis af.

Vlak voor **Hammameth** nemen we langs de grote weg bij een viaduct afscheid van Nouredine, die daar door zijn Franse vrouw wordt opgepikt. Door een ware zandstorm rijden we richting Tunis waar we in een regenachtige koude avond ons **hotel Mercure El Mechtel** te bereiken. S Avonds na het eten is het een slotmeeting in de hal op de 9^e verdieping. Daar bedankt Hanneke Ryan voor haar bijdrage aan dit succes en overhandigt haar een mooie zilveren vis voor in haar kastje in Hergla. Hans Smulders geeft een korte terugblik op deze week die wordt afgesloten met het Ferguutlied en overgoten met kleine glaasjes - meegebracht door Kitty - met Whisky die Erik nog in voorraad had. Sommigen gaan nog even beneden een afzakkertje halen; er wordt afscheid van Ryan en Ciel genomen en we duiken ons bed in.

Dinsdag 23 oktober is het erg vroeg opstaan, 04.30 uur. Maar, het is iedereen gelukt en we vertrekken met een andere bus om 05.45 uur naar het vliegveld. Daar verkeert alles in grote rust, totdat John tot de ontdekking komt dat hij zijn map met papieren, paspoort en ticket niet meer heeft. Er start een grote zoektocht door zijn koffer en uiteindelijk brengt een telefoontje naar Ryan in het hotel de oplossing. Hij heeft hem in zijn kamer laten liggen.

Toon snelt per taxi naar het hotel en is nog ruimschoots op tijd terug voor het inchecken. Na wat rondhangen en een prachtige zonsopgang het vliegtuig weer in. We starten met een prima ontbijt, hebben een goede heldere vlucht en landen op tijd weer op Schiphol.

Na 1700 km rijden in de bus en met 1700 foto's van Joost op zak komt er een einde aan een geweldige week.

Na veel gezien en tot kijk gaat ieder zijns weegs... en rest een ongelooflijke herinnering aan een prachtige week Tunesie. Met heel veel dank aan Toon en Ryan.

Hanneke Nachbahr